

ТРАНСКОРДОННА КОНВЕРГЕНЦІЯ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

УДК 35.07:330.34(477):633.1:633:85

Стельмащук А.М.,
*д-р екон. наук, професор, головний науковий співробітник
Подільський державний аграрно-технічний університет*
Стельмащук Ю.А.,
канд. екон. наук, менеджер
Стельмащук Н.А.,
*магістр зовнішньо-економічної діяльності
ПП «Інститут економіки, технологій і підприємництва»*

ІННОВАЦІЙНИЙ ТРАНСКОРДОННИЙ ЦЕНТР ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ

Stelmashchuk A.M.,
*dr.sc.(econ.), professor, chief research fellow
State Agrarian and Engineering University in Podilla*
Stelmashchuk Yu.A.,
cand.sc.(econ.), manager
Stelmashchuk N.A.,
*master of foreign economic activity
PE "Institute for Economics, Technology and Entrepreneurship"*

INNOVATIVE TRANSBOUNDARY CENTER OF EUROPEAN INTEGRATION CONVERGENCE OF AGRICULTURE BASED ON THE DEVELOPMENT OF TRANSFER OF INNOVATIONS

Постановка проблеми. Україна обрала європейський вектор свого розвитку. Одним з найважливіших орієнтирів руху України до європейської співтовариства є стратегія сталого розвитку, яка схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року. Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

Визначений Стратегією вектор розвитку країни передбачає проведення структурних реформ, за рахунок яких Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями.

Особливо важлива роль відводиться розвитку аграрного сектора економіки, який забезпечує населення продуктами харчування, промисловість сировиною, а також є альтернативним ресурсом для виробництва біопалива і створення додаткових робочих місць. Згідно «Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року», основними цілями його розвитку є [1]:

- гарантування продовольчої безпеки держави;
- забезпечення прогнозованості розвитку та довгострокової стійкості аграрного сектору на основі його багатокладності;
- сприяння розвитку сільських поселень та формування середнього класу на селі через забезпечення зайнятості сільського населення та підвищення їх доходів;
- підвищення інвестиційної привабливості галузей аграрного сектору та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств;
- підвищення конкурентоспроможності продукції, ефективності галузей, стабільність ринків;
- розширення участі України у забезпеченні світового ринку продукцією сільського господарства та продовольства;

- раціональне використання сільськогосподарських земель та зменшення техногенного навантаження аграрного сектору на довкілля.

Для забезпечення сталого розвитку аграрної сфери, формування конкурентоспроможних суб'єктів господарювання, направлених на підвищення добробуту і здоров'я населення, необхідно активізувати інноваційну діяльність, використовуючи зарубіжний досвід та вітчизняне законодавство, передусім Закони України "Про інноваційну діяльність" [13] та "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" [12].

Аналіз діючих формальних норм у сфері розвитку аграрних відносин та модернізаційних змін агропромислового виробництва свідчить про те, що як в концептуальному плані, так й в обґрунтуваннях прикладного характеру інституціональне регулювання розвитку інновацій здійснюється в умовах відсутності єдиного системного підходу, чіткої методології та комплексної оцінки трансформацій, які відбуваються в цій сфері [2].

Дослідженням інформаційних даних Державної служби статистики України встановлено, що сільське господарство не є осередком або центром впровадження інноваційних розробок. Так, кількість підприємств, що виконували роботи по створенню і використанню об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій за останні роки не зростає. Як наслідок, відсоток виробленої продукції, яка містить сучасні передові досягнення науково-технічного прогресу, постійно знижується, що в кінцевому підсумку не сприяє розвитку сільського господарства на інноваційній основі. Це свідчить про пасивне відношення до інноваційної діяльності в сільськогосподарському виробництві і про переважання екстенсивного типу господарювання [5; 7; 10].

Наведені проблеми мають системний характер, оскільки пов'язані з використанням природних (земельних), матеріальних (основні й обігові засоби), трудових ресурсів, які для забезпечення оптимального формування і раціонального використання в умовах становлення європейського співробітництва вимагають комплексного, інноваційного підходу.

Визначено, що головною метою державного регулювання інноваційної діяльності у сільському господарстві і пов'язаних з ним галузях має стати організація трансферу технологій для забезпечення розвитку науково-технічного потенціалу, його ефективного використання і вирішення соціально-економічних завдань з урахуванням світового досвіду [6; 16].

Для ефективного вирішення на інноваційній основі проблемних організаційно-технологічних, фінансово-економічних, соціально-екологічних та євро-інституційних питань, виникає об'єктивна необхідність створення інноваційного транскордонного центру євроінтеграційної конвергенції сільського господарства на основі розвитку трансферу інновацій задля сприяння сталому розвитку сільських територіальних громад, добробуту і здоров'я населення. Важливість вирішення зазначених проблем визначає актуальність теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд літературних джерел підтверджує, що питання інновацій, розвитку інноваційної інфраструктури та інноваційної діяльності і виявлення шляхів її активізації та підвищення ефективності знаходиться в центрі уваги не тільки вітчизняних вчених. Воно завжди привертало увагу дослідників різних за рівнем економічного розвитку країн.

Встановлено, що вивченню поставленої проблеми присвятили свої наукові праці відомі зарубіжні вчені: Д. Бессант, П. Друкер, Р. Ерроу, К. Павітт, М. Портер, Х. Рігс, Б. Санто, Б. Твісс, Д. Тідд, В. Хіпел, М. Хучек, Й. Шумпетер та інші.

Велику групу вітчизняних вчених, які досліджують проблеми інноваційного розвитку національного господарства країни представляють такі відомі наукові особистості, як: В. Александров, Л. Антонюк, Ю. Бажал, Л. Безчасний, В. Василенко, П. Гайдуцький, А. Гальчинський, М. Гаман, В. Геєць, С. Захарін, В. Зянько, Н. Краснокутська, О. Лапко, Б. Маліцький, О. Мозіль, С. Онишко, В. Осецький, І. Павленко, Р. Патора, М. Пашута, А. Пересада, П. Саблук, В. Савчук, В. Семиноженко, О. Стороженко, І. Ткачук, Л. Федулова та інші.

Аналіз результатів їх досліджень підтверджує достатньо високий рівень вивчення проблемних питань інноваційного розвитку економіки на макро-мікро рівнях та обґрунтування шляхів їх розвитку. Однак сучасні євроінтеграційні процеси, що супроводжуються відповідними інституційними змінами, вимагають використання нових напрямів і методичних підходів дослідження. Майже недосліджені окремі питання аграрного розвитку сільських громад в умовах становлення української моделі місцевого самоврядування, модернізації та перспективного розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні зумовлює особливу актуальність цієї проблеми.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування концептуально-теоретичних основ, науково-методичних і практичних рекомендацій інноваційного проекту щодо створення інноваційного транскордонного Центру євроінтеграційної конвергенції сільського господарства на основі розвитку трансферу інновацій задля сталого розвитку сільських територіальних громад, добробуту і здоров'я населення.

Як видно з назви і мети дослідження, запропонована тема проектного дослідження є системною, регіональною і багатоаспектною. За тривалістю дії проект є середньостроковим. Однак, враховуючи

турбулентність зовнішнього середовища, допускається можливе внесення корективів у тривалість проекту. При реалізації проекту використовується проектно-цільовий метод дослідження.

Основними етапами формування запропонованої теми проектною програмою є [25-30]:

- попередній аналіз стану програмної системи, визначення тенденцій її розвитку, проведення оцінки інноваційного потенціалу наявних виробничих ресурсів, існуючих проблем, внутрішніх і зовнішніх чинників інноваційного розвитку. Тут же попередньо формулюють всі наступні завдання, обґрунтовують прогнозні показники розвитку досліджуваної системи;

- складання планових виробничих завдань, визначення планової потреби в матеріально-технологічних ресурсах та кола учасників – виконавців проекту;

- визначення забезпечувальної інфраструктури проектною програмою.

Реалізацію поставленої мети намічено здійснювати у формі інноваційного проекту приватного підприємства «Інститут економіки, технологій і підприємництва», яке є головним партнером створеного при ПДАТУ Інноваційного центру «ХАБ - Поділля» [15; 25-30].

Ідея проекту полягає у формуванні інноваційно розвинутих, самодостатніх і конкурентоспроможних суб'єктів сільських територіальних громад для забезпечення європейських стандартів безвідходного виробництва органічної агропромислової продовольчої продукції і створення нормальних умов життя на селі [15; 25-30].

Об'єктом проектного дослідження є процеси організації трансферу інноваційних технологій та механізмів формування і функціонування європейського співробітництва, які сприятимуть сталому розвитку сільських територіальних громад.

Предметом проектного дослідження є сукупність теоретичних і методичних аспектів та практичних заходів щодо інноваційного забезпечення сталого розвитку сільських територіальних громад в умовах становлення транскордонної співпраці.

В запропонованому інноваційному проекті передбачені наукові дослідження для вирішення таких проблемних питань:

- підвищення рівня освіченості населення і компетентності персоналу сільських територіальних громад;

- створення інфраструктури і механізму функціонування трансферу інноваційних технологій;

- проектування й організація процесу виробництва органічної продовольчої продукції;

- проектування й організація енергетичних кооперативів з виробництва і використання біопалива;

- проектування багатофункціонального і сталого розвитку сільських територіальних громад;

- проектування і створення у сільських територіальних громадах валеологічних центрів.

Поставлені в проекті на дослідження питання є актуальними, оскільки узгоджуються з програмою і векторами Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020" та відображають комплексний підхід до вирішення проблеми сталого розвитку сільських територіальних громад на шляху становлення європейського транскордонного співробітництва.

Метою інноваційного проекту є створення інноваційного транскордонного Центру євроінтеграційної конвергенції сільського господарства і обґрунтування моделі та механізмів трансферу інноваційних технологій сталого розвитку аграрних формувань сільських територіальних громад [15; 25-30].

Для досягнення зазначеної мети дослідження запропоновано такі завдання [4; 7]:

- дослідити сутність трансферу інноваційних технологій у взаємозв'язку із становленням інформаційного суспільства та економіки знань;

- обґрунтувати теоретико-методологічні та нормативно-правові передумови трансферу інновацій і технологій; проаналізувати й доповнити понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження;

- встановити іманентні зв'язки моделі трансферу інноваційних технологій з ризикогенним середовищем і з програмно-цільовими та інтегрованими мережевими підходами до реалізації концепції сталого розвитку;

- визначити умови функціонування механізмів трансферу інноваційних технологій в просторі інформаційного суспільства;

- розкрити в контексті євроінтеграційних орієнтирів концептуальні засади менеджмент-орієнтованого трансферу інноваційних технологій в контексті сталого розвитку сільських територіальних громад;

- визначити потенціал трансферу інноваційних технологій щодо сталого розвитку суб'єктів сільських територіальних громад в умовах європейського співробітництва.

При розробці проекту запропоновано використання широкого кола методів від загальних (системний підхід, комплексний підхід, історичний підхід, моделювання, експериментування, соціологічні дослідження) до спеціальних - складання планів певного виду. При плануванні рекомендовано використати весь спектр методів пошуку, обґрунтування і вибору економічних показників: експериментування, нормативний, балансовий, системно-аналітичний, програмно-цільовий, евристичний, економіко-математичний, інженерно-економічний, проектно-варіантний і т.д.).

В основу методики комплексного дослідження передбачено використання програмно-цільового методу, суть якого полягає у застосуванні системного аналізу у вирішенні досліджуваної проблеми на основі взаємопов'язаних заходів науково-технічного, організаційного, соціально-економічного, екологічного, технологічного характеру, необхідного для досягнення поставленої мети.

Для обґрунтування прогнозних і планових показників проекту, зокрема у випадку відсутності техніко-економічних нормативів, запропоновано використовувати розрахунково-аналітичний метод планування на основі аналізу динамічних рядів і зв'язків, методів факторного аналізу й експертної оцінки.

Для досягнення ефектів підвищення продуктивності праці, ресурсозбереження і прибутковості виробництва рекомендовано застосовувати методи економіко-математичного моделювання й оптимізації структури виробництва, раціонального поєднання галузей і міжгалузевих зв'язків.

Серед заходів для раціоналізації управлінської праці запропоновано використання графічних методів і сіткового планування, оскільки сітковий графік є моделлю процесу запланованих і вже здійснюваних реформ з необхідним ступенем деталізації і відображенням цього процесу у часі і збереженням логічного зв'язку його окремих елементів.

В проекті рекомендовано використовувати також балансовий метод планування, який є базовим, оскільки забезпечує вирішення основного завдання економіки - задоволення суспільних потреб в умовах обмежених ресурсів. При застосуванні балансового методу відбувається пошук і ув'язка ресурсів під намічені потреби, а також відбувається їх співвимірність за показниками витрат і результатів. У процесі досягнення балансу між бажаними цілями і наявними ресурсами можливе виявлення господарських резервів і джерел залучення ресурсів. Результатом даного процесу є встановлення матеріально-речових, вартісних і трудових пропорцій, відповідних цілям і завданням розвитку суб'єктів господарювання.

За очікуваними результатами проекту «Створення інноваційного транскордонного Центру євроінтеграційної конвергенції сільського господарства на основі розвитку трансферу інновацій» передбачено відкрити таку інноваційну інфраструктуру [15; 25-30]:

1) Центр транскордонного ринку праці і кадрового забезпечення сільських територіальних громад, який має в своєму складі:

- Народний університет компетентності, що функціонуватиме на засадах дистанційного безперервного самонавчання протягом всього життя;
- Бізнес-кадровий інкубатор «Універсальний» - для формування і забезпечення ділової компетентності, який має відділи – «учнівський інкубатор», «студентський інкубатор» і «професійний бізнес - кадровий інкубатор»;
- Транскордонне кадрово-рекрутингове агентство, яке формує ринок праці.

Інноваційна діяльність всіх цих утворень відповідає Національній стратегії розвитку освіти України на 2012–2020 роки і взаємопов'язана виходом на транскордонний ринок праці, що підтверджує актуальність і наукову новизну пропозиції;

2) Транскордонний Центр трансферу інноваційних технологій - для підвищення рівня інноваційного розвитку сільських територіальних громад, який стане учасником Українського центру трансферу технологій", єдиної мережі трансферу технологій з перспективою подальшої інтеграції в європейську мережу EEN;

3) Консорціум інноваційних малих і середніх підприємств (МСП) з виробництва і транскордонного ринку органічної продовольчої продукції з перспективою входження її в Європейську мережу інноваційних МСП;

4) Консорціум енергетичних кооперативів сільських територіальних громад і транскордонного ринку біопалива;

5) Транскордонний логістичний Центр дистрибуції для управління транскордонним ринком продукції сільських територіальних громад;

6) Транскордонний валеологічний навчально-практичний Центр сприяння і підтримки здоров'я населення.

Дослідженням факторів інноваційного розвитку організаційних формувань сільського господарства визначено, що спонукальним мотивом до застосування інновацій є необхідність підвищення ефективності їх діяльності, тобто інновації повинні позитивно проявлятися в різних видах людської діяльності.

Серед причин виникнення інновацій виділяють протиріччя між зростаючими потребами і обмеженими можливостями їх задоволення та нагромаджений суспільством ресурсний потенціал, в тому числі інтелектуальний. Основними факторами виникнення інновацій визнано економічні (конкуренція, максимізація прибутку), технологічні (скорочення періоду оновлення технологій), підприємницькі. Отже, виникнення інновацій детермінувалось наявним попитом та технологічним прогресом.

Дослідженням процесу формування сутності інноваційної теорії виявлено, що у наукових працях вітчизняних вчених термін «інновація» почав використовуватись в контексті обґрунтування переваг

ринкової моделі розвитку і поширився в процесі трансформаційних змін національної економіки. До цього в економічних дослідженнях інноваційна проблематика розглядалась у наукових працях, присвячених розвитку науки й технологій, поширенню науково-технічного прогресу [6; 8; 10; 14].

Сучасний етап розвитку інноваційної теорії означився різноманітністю методологічних підходів та широким контекстом досліджень. Дослідники проблем інноваційного розвитку значну увагу приділяють управлінню знаннями як основою інноваційного розвитку економіки.

До сучасних теорій інноваційного розвитку відносять теорію інтелектуальної технології Ф.-А. Хайєка, теорію інноваційної економіки і підприємницького суспільства П. Друкера, теорію ТАМО Ф. Янсена, теорію підривних інновацій К. Кристенсена. В сучасній економічній літературі [17; 18; 24; 30; 37] поширені два підходи щодо визначення поняття „інновація”: перший підхід - статичний, де інновація виступає як „інновація-продукт”, коли вона представляється як результат інноваційного процесу у вигляді нової техніки (продукції), технології, нового методу, що впроваджується на ринку; другий підхід - динамічний, де інновація виступає як „інновація-процес”, коли в динаміці розглядається процес, що охоплює дослідження, проектування, розроблення, організацію виробництва, комерціалізацію та поширення нових виробів, технологій, принципів замість існуючих. Тобто, в першому випадку інновація розглядається: як будь-який впроваджений новий продукт (послуга) або продукт з новими якостями, новий засіб його виробництва, освоєння нових джерел сировини, нових ринків збуту, нові організаційно-технічні, управлінські, соціально-економічні рішення виробничого, фінансового, комерційного і т.д. характеру; в другому випадку - інновація як процес: суспільний техніко-економічний процес, що охоплює дослідження, проектування, розроблення, організацію виробництва, комерціалізацію та поширення нового продукту, процесу або системи. При цьому метою інновації (і як одиничного акту, і як процесу) має бути спрямованість на забезпечення суспільного прогресу в обсягах і якості продукції, в економії витрат, підвищенні рівня ефективності господарювання, рентабельності виробництва, на сприяння добробуту і здоров'я населення.

Дослідженням обґрунтовано, що первинним продуктом інноваційного процесу є нові знання про те, як виробляти нові продукти або послуги. Самі знання знаходяться в неконкурентному середовищі і вони можуть бути використані незалежно один від одного різними суб'єктами господарювання або державами [4; 17]. Єдиним ґрунтовним обмеженням виступають патенти і авторські права [20; 34].

В агропромисловому виробництві інновації є реалізацією в господарській практиці результатів наукових досліджень, які втілюються у нові сорти рослин, породи і види тварин, нові або поліпшені продукти харчування, матеріали, нові технології в тваринництві, рослинництві й переробній промисловості, нові засоби і методи захисту рослин і тварин, нові форми і методи організації й управління виробництва та праці, які сприяють підвищенню ефективності виробництва і забезпечують відповідний економічний, екологічний та соціальний ефекти [1; 16; 33].

В інноваційній діяльності слід чітко розрізняти поняття інновації та нововведення (новації). Під новацією розуміють новий порядок, новий підхід, новий метод, винахід, нове явище (відкриття). Багато новацій можуть бути не придатними до впровадження на ринку і тому не мати комерційної привабливості. Такі новації не можна вважати інноваціями [18].

Практичне використання новації з моменту її появи та розповсюдження як нових продуктів або послуг є інновацією. Інноваціям притаманні такі основні ознаки:

- науково-технічна новизна, яка оцінюється технологічними параметрами, а також ринковими показниками;
- здатність до матеріалізації у нові технічно досконалі види промислової продукції, засоби і предмети праці, технології й організації виробництва;
- здатність до комерціалізації самої інновації та (або) результатів її впровадження [8].

За результатами авторського дослідження виявлено, що сучасні дослідження авторів проекту базуються на формуванні інноваційної моделі розвитку галузей національної економіки [26], яка забезпечує підвищення конкурентоспроможності підприємств і галузей сільського господарства [30] та інших галузей національної економіки [28].

Проведені дослідження направлені також на забезпечення ефективності агробізнесу в умовах глобалізації та інтернаціоналізації світової економіки [25], і сприяння процесу формування й ефективного функціонування місцевого самоврядування на засадах забезпечення сталого розвитку [29].

Результатами досліджень підтверджено важливість розвитку місцевого самоврядування сільських територіальних громад в напрямі транскордонного співробітництва і в перспективі розширення євроінтеграційних процесів як стратегічного напрямку розвитку України, який є її зовнішньоекономічним вектором та орієнтиром цінностей для всього українського суспільства [27; 32].

Авторський колектив проекту розглядає європейську інтеграцію України як шлях модернізації національної аграрної економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій формування і функціонування місцевого самоврядування, розвиток малого і середнього підприємництва на селі, підвищення рівня освіченості сільського населення і компетентності фахівців, створення нових робочих місць та інших передумов для повноцінної зайнятості сільського населення, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного

товаровиробника, вирішення продовольчої, енергетичної, екологічної і соціальної проблем, забезпечення активного виходу на світові ринки, насамперед на ринок ЄС [15].

Встановлено, що для успішного управління інноваційними процесами необхідно ретельно вивчити інновації та знати їх класифікацію. По-перше, слід розрізняти псевдоінновації, тобто несуттєві видозмінення в продуктах і технологічних процесах. По-друге, інновацією є лише те нововведення, що задовольняє певну суспільну потребу і, відповідно, має споживчу вартість та є об'єктом інтелектуальної власності [8; 14].

У сучасній спеціальній літературі інновації часто ототожнюються з технологіями, оскільки більша їх частина, що підлягає передачі та обміну, є технологічними. За своєю сутністю технологія – це результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень щодо переліку, строку, порядку та послідовності виконання операцій, процесу виробництва та (або) реалізації і зберігання продукції, надання послуг. “Технологія” характеризує собою інформацію, яка призначена для використання і досягнення певної мети, або знання про те, як треба зробити [10; 18].

Щодо ринку технологій (міжнародного чи національного) – це сукупність економічних відносин його суб'єктів стосовно прибуткового використання прав власності на його об'єкти – технології продуктів, процесів та управління. Ринок технологій виконує не тільки головну функцію – комерціалізацію технологій, а ще і низку інших – важливих:

- інформаційну (координація потоків науково-технічної інформації, розсіяної серед окремих індивідуальних споживачів і підприємств);
- сануючу (очищує суспільне виробництво від економічно слабких підприємств, які використовують застарілі технології);
- стимулюючу (загострення конкуренції створює потужні стимули для пошуку нововведень, які мають більшу ефективність);
- регулювальну (регулює розвиток національних інноваційних систем, прискорює інноваційний процес);
- алокаційну (забезпечує оптимальну комбінацію факторів виробництва для функціонування ефективного виробництва товарів і послуг);
- інтеграційну (об'єднує суб'єктів економічної діяльності в одне ціле, сприяючи формуванню єдиного науково-технологічного простору) [7; 22].

Об'єкти ринку технологій існують як в уречевленому, так і в неуречевленому вигляді. До об'єктів ринку технологій в уречевленому вигляді належить товарна продукція виробничої сфери (обладнання, устаткування, агрегати, інструменти, технологічні лінії тощо). Ці товари є матеріальними носіями втіленої в них технології продукту.

Враховуючи, що технологічна місткість окремих товарів сильно відрізняється, тому учасниками конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) був розроблений коефіцієнт технологічної місткості торгівлі (ТМТ), який відображає частку витрат на дослідження та розробки в загальному обсязі витрат на виробництво товарів і торгівлю ними [20; 22].

У сучасних умовах наукові установи та наукові відділи університетів мають бути все більше зацікавлені у прикладному використанні результатів своїх наукових та дослідно-конструкторських досліджень, оскільки у всьому світі все більшою мірою їх робота оцінюється з точки зору економічної ефективності комерціалізації та використання технологій як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Інновації у завершеному вигляді характеризують собою готові до впровадження технології, які вже на виробництві здатні підвищити ефективність господарської діяльності будь-якого виду підприємницької діяльності. Тому для споживачів актуальним є процес одержання та впровадження у виробництво таких новітніх технологій, який називається трансфером [35].

У широкому розумінні трансфер технологій (англ. *transfer*, фр. *transfert* – передавати) – можна визначити як сукупність економічних відносин у сфері використання нових систематизованих знань про виробництво продукції, застосування процесу чи надання послуги між її власником (розробником) і споживачем – резидентами в одній країні, а для випадку міжнародного трансферу технологій – резидентів з нерезидентами країни [35].

Дослідженням виявлено, що різні автори вкладають власне неоднакове розуміння у тлумаченні поняття “трансфер технологій”. Так, Н.І. Чухрай бачить його як вид комунікації між людьми, коли наводить таке визначення: “Трансфер технологій – це особливий вид комунікації, який передбачає застосування знань, цільове їх використання і вимагає злагоджених дій двох або більше індивідумів або функціональних підрозділів, розділених культурними, структурними і/або організаційними бар'єрами” [33, с. 160-166].

Окремі дослідники характеризують трансфер технологій як процес взаємодії та взаємообміну інформації між людьми протягом тривалого періоду часу з урахуванням людського фактору [20; 22]. Інші автори [20; 36] визначають трансфер технологій, як послідовність дій, у ході яких у результаті

фундаментальних і прикладних досліджень в університетах здобувається ноу-хау, що в майбутньому переводиться на промислові підприємства та впроваджується як продукт або процес.

А.А. Шапошніков під трансфером технологій розуміє певну послідовність дій і наводить таке визначення даного поняття, як послідовність дій, у ході яких знання, досвід, промислова власність, отримана в результаті фундаментальних та прикладних досліджень в університетах та науково-дослідних інститутах, вільно розповсюджується, передається за допомогою надання науково-технічних послуг або купується підприємствами для впровадження в якості продукту або процесу [34, с. 57-60].

На основі результатів огляду літературних джерел і зведеної їх характеристики визначено, що ринок інноваційної продукції – це сукупність економічних, організаційних, фінансових і правових відносин, що виникають між науково-дослідними організаціями, посередниками та споживачами під час процесу обміну результатами інноваційної діяльності. До посередницьких інститутів на ринку інноваційної продукції належать: біржі нових ідей і технологій, лізингові компанії, патентне бюро, спеціалізовані торгові компанії, що займаються патентуванням, ліцензуванням, стандартизацією, сертифікацією інноваційної продукції.

Шляхом порівняльного аналітичного дослідження стану розвитку інноваційної впроваджуваної інфраструктури в розвинутих країнах і в Україні встановлено значне відставання останньої. Тому, незважаючи на те, що за кількістю захищених дисертацій ВНЗ України випереджають провідні країни світу, однак рівень впровадження результатів дисертаційних досліджень у виробництво значно відстає, що негативно позначається на стані інноваційного суспільного розвитку [14; 17; 31].

Про недостатню увагу в Україні розвитку науки підтверджує також той факт, що у структурі робочого часу професора дослідницького університету США на викладання виділяється 40%, а на наукові дослідження – 60%, тоді як для науково-педагогічного працівника вітчизняної вищої школи – 80 і 20% відповідно [20; 24].

За результатами дослідження зарубіжного досвіду і вітчизняної практики визначено, що носіями прогресу в сучасному світі, безперечно, є вчені-дослідники, які відкривають нові явища та процеси, розробляють інноваційні технології виробництва в різних сферах і галузях національної економіки. Однак лише одиниці з багатьох вчених спільно з інвесторами приймають участь у комерціалізації найсучасніших наукових ідей – кожний переслідує власну ціль. Виявлено, що інновації впроваджуються не вченими, яких цікавить сам процес отримання нових знань, а підприємцями, які прагматично знаходять нові ідеї, розповсюджують і випускають на їх основі конкурентоспроможну продукцію, очікуючи зростання успішного ринку в цій сфері [17; 18; 21]. Зі свого боку вчений, який займається прикладними дослідженнями має думати і про потенціал нового методу, адже, якщо напрям перспективний, то ринок величезний. Необхідно рекламувати свої дослідження, представляти його в демонстраційних залах при регіональних державних центрах науки, інновацій та інформатизації для інформування підприємців.

Зарубіжний досвід функціонування університетської науки і науково-дослідних організацій підтверджує, що на сучасному етапі розвитку системи менеджменту інноваційної діяльності, трансфер технологій стає метою менеджерів-керівників науково-дослідних організацій, який включає низку організаційних, інформаційних та поведінкових рішень, направлених на своєчасне просування технологій від дослідницьких лабораторій до ринку економічно ефективним шляхом. Саме тому у вітчизняних університетах доцільно створювати відділи трансферу технологій, метою яких стане комерційне використання результатів наукових досліджень, а на регіональному рівні - відкривати Центри трансферу технологій. Трансфер технологій – це передавання науково-технічних знань і досвіду для надання науково-технічних послуг, застосування технологічних процесів, випуск продукції [11; 22].

Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [12] визначає трансфер технологій як передачу технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/ або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складників. Законом визначено повноваження суб'єктів державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, зокрема уповноваженого органу, центральних та місцевих органів виконавчої влади, Національної та галузевих академій наук, визначена роль державної експертизи, встановлена форма договору про трансфер технологій.

Щодо практичного використання трансферу інноваційних технологій можливі два варіанти його застосування: „прямого трансферу” - через центри трансферу технологій у великих наукових і промислових центрах (досвід США); „непрямого трансферу технологій”, тобто провайдинг інновацій за участі професійних посередників (досвід Німеччини) - може бути використаний в регіонах з більш низьким науковим потенціалом і низькою концентрацією виробництва [22; 35].

В даний час, у зв'язку з негативним станом інноваційної діяльності в Україні: скороченням кількості інноваційно-активних підприємств; відтоком кваліфікованих наукових та технічних кадрів; постійним зменшенням обсягів виконаних наукових та науково-технічних робіт; великим розривом між отриманням результатів НДДКР і їх комерціалізацією виникає об'єктивна необхідність пошуку шляхів

удосконалення системи перетворення наукових знань на ринковий конкурентоздатний продукт. Тобто потребують розгляду питання саме провайдингу інновацій в Україні як інструментарію організаційно-економічного забезпечення активізації трансферу технологій [21; 24; 35].

Слово «провайдинг» з англійської означає «забезпечення» або «той, що забезпечує». І хоча в міжнародній практиці найбільше цей термін використовується у сфері інформаційно-технологічного маркетингового забезпечення постачання послуг (Інтернет-провайдинг, хост-провайдинг, контент-провайдинг, провайдер і т. п.), останнім часом усе більшого застосування зазначений термін набуває в загальному розумінні забезпечення інноваційної діяльності.

Досвід розвинених країн показує, що в умовах глобалізації запорукою успіху є наявність саме розвиненої інноваційної інфраструктури та економічно ефективної реалізації провайдингу інновацій. Встановлено, що ефективність будь-якої діяльності, а тим більш інноваційної неможлива без ресурсного забезпечення, під яким слід розуміти всі можливі види матеріальних і нематеріальних ресурсів: кадрів, грошей, часу, інформації, обладнання та ін. Тому практична реалізація інноваційної діяльності має здійснюватися за допомогою ефективного впровадження її організаційно-економічного інструментарію.

Сучасний вітчизняний досвід репрезентує провайдинг як найважливіший інструмент активізації трансферу світових технологій у практику та розвиток ринку інновацій в Україні. У дослідженнях науковців висвітлюються загальні економічні проблеми організації та сталого інноваційного розвитку; сучасні підходи до провайдингу інновацій; розглядаються особливості трансферу технологій в ринкову економіку держав.

Вітчизняні економісти розглядають «провайдинг інновацій» як систему перетворення наукових знань на ринковий продукт з урахуванням інтересів усіх учасників інноваційного процесу. За їх визначенням, провайдинг інновацій – це комплексне організаційно-економічне забезпечення процесу створення і виведення на ринок інноваційних проектів (товарів, послуг), що охоплює всі стадії інноваційного циклу товару (послуги). Тобто, сутність категорії «провайдинг інновацій» тісно взаємопов'язана з офіційним визначенням поняття «трансфер технологій» [9; 11].

Суб'єкт підприємницької діяльності, що виступає інноваційним провайдером здійснює апробацію та впровадження інноваційних проектів, аналіз інформаційних потоків і потреб в інноваціях, реалізацію цих процесів

Зарубіжний досвід підтверджує, що процес провайдингу інновацій у структурі трансферу технологій неможливий без створення трансферних мереж, які відіграють важливу роль у життєвому циклі інновацій.

У світі існують такі основні мережі трансферу: Enterprise Europe Network (EEN), Innovation Relay Centre network (IRC), Innovation Relay Centers (IRC).

Enterprise Europe Network (EEN) – це мережа, робота якої ґрунтується на використанні адаптованих до місцевих ринків існуючих інноваційних технологій.

Innovation Relay Centre network (IRC) – це Європейська мережа інноваційних Релей-центрів (IRC), що дає змогу здійснити обмін інформацією про технології з усіма європейськими інноваційними центрами. EEN складається з 250 Релей-центрів, перші з яких були створені в 1995 р. за підтримки Європейської Комісії [37].

В Україні існують такі трансферні мережі, як: Ukrainian Technology Transfer Network (UTT), National Technology Transfer Network (NTTN) [23].

Українська мережа трансферу технологій (Ukrainian Technology Transfer Network – UTT) є складовою частиною інноваційної інфраструктури, яка сприяє комерціалізації науково-технічного потенціалу.

Мережа розміщує у своїх публічних базах як пропозиції, так і запити на технології. Національна мережа трансферу технологій (National Technology Transfer Network – NTTN) будується відповідно до методології та за моделями Європейської мережі інноваційних Релей-центрів та Української мережі трансферу технологій.

Національна мережа надає такі послуги, як: експертиза інноваційних проектів, технологічний аудит і аудит інтелектуальної власності, консультації по трансферу і комерціалізації технологій, пошук і залучення інвестицій.

Основними характерними рисами іноземних трансферних мереж є те, що вони мають прямий вихід на зарубіжні платформи, можуть безпосередньо співпрацювати з різними країнами світу, у той час як наші мережі таких умов поки-що ще не мають [19; 22; 23].

Також важливо відзначити, що світові мережі інтегровані між собою, а вітчизняні мережі працюють паралельно, що створює перешкоди на шляху вільного і швидкого доступу до всіх наявних профілів для потенційного покупця і продавця.

В зарубіжній практиці здійснюється практика активного стимулювання розвитку інноваційного підприємництва. Так, ще у 1979 р. Міністерство економіки Нідерландів запропонувало схему субсидування інновацій, орієнтованих на науково-дослідні програми. Цей механізм був створений із метою направити результати фундаментальних досліджень, отриманих у науково-дослідних

інститутах і університетах, на задоволення стратегічних проблем бізнес-сектора. Вже традиційно витрати на дослідження і розвиток становлять у США близько 2,5% ВВП. У країнах ЄС прийнятою нормою фінансування науки є 3%, у той час як в Україні щорічний розмір бюджетних витрат на науку становив 0,3–0,5% ВВП, а сумарно всіх джерел – 1,2% [19; 37].

Із метою стимулювання інноваційного підприємництва в США досить успішно використовується податковий кредит, який становить 20% від суми приросту витрат на НДДКР порівняно із середнім значенням за останні три роки. Досвід США показує, що, використовуючи механізм податкового кредиту, держава виступає в ролі стратегічного інвестора і заохочує інноваційну активність підприємства. У країнах ЄС лідерами за видатками на інновації є Швеція, Данія, Фінляндія, Німеччина, Франція і Нідерланди, де рівень цих витрат становить 3,8–7% від загального обсягу виробництва і продажу продукції [19; 37].

Застосування такого механізму в Україні могло б зняти чимало протиріч і ліквідувати безліч бар'єрів взаємодії між галузями національної економіки і науково-дослідними інститутами та університетами.

Серед проблем, що перешкоджають розвитку міжнародного трансферу технологій в Україні можна виділити [20; 21; 22]:

1) недостатнє державне фінансування НДДКР і практично повна відсутність активної інноваційної політики;

2) фінансування інновацій за рахунок власних коштів підприємств. Понад 95% промислових підприємств здійснюють інновації за рахунок власних коштів, обсяг яких становив майже три чверті загального обсягу витрат;

3) низьку частку науково-технічної продукції в товарній структурі українського експорту. В Україні обсяги експорту формуються переважно за рахунок сировинних галузей, тому частка країни на ринку високотехнологічної продукції становить приблизно 0,05–0,1%;

4) неефективне та нецільове використання коштів на інновації, адже часто має місце спрямування інноваційних коштів на проекти, які не мають інноваційного характеру;

5) відтік з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, занепад багатьох наукових шкіл, стрімку деградацію матеріально-технічної бази наукових та науково-технологічних досліджень, переважне впровадження в Україні запозичених технологій не найвищого рівня новизни;

6) відсутність попиту на науково-технічні розробки з боку держави та приватного сектору. Низькими залишаються обсяги державного замовлення на новітні технології, які щорічно становлять близько 1% бюджетного фінансування наукової сфери. Венчурне фінансування в Україні не отримало належного розвитку;

7) неефективне використання вітчизняного інноваційного потенціалу. Спостерігається тенденція щодо подальшого відставання України в технологічному розвитку від розвинутих країн світу.

Дослідженням виявлено, що багато країн, до яких насамперед відносяться країни з високим рівнем доходів – Франція, Німеччина, Японія, Велика Британія та США запровадили політику стимулювання патентної діяльності в університетах і державних дослідницьких організаціях з наступною комерційною розробкою їхніх винаходів. Активне запровадження такої практики спостерігається також у багатьох країнах із середнім рівнем доходу. Що стосується університетів, то у відповідному рейтингу таких країн лідирує Китай, за ним ідуть Бразилія, Індія та Південна Африка. Встановлено, що визначальну роль у поширенні об'єктів права інтелектуальної власності в названих країнах відіграє трансфер технологій. У більшості країн світу центри трансферу технологій створюються на некомерційній основі й становлять частину державної підтримки процесу комерціалізації технологій.

Висновки з проведеного дослідження.

1. Дослідженням виявлено, що в Україні формується сучасна інфраструктура інноваційної політики, дієвим механізмом якої, згідно зі світовим досвідом, є мережі трансферу технологій. При цьому виявлено відсутність комплексного підходу щодо нововведення. Встановлено існування різних мереж, котрими опікуються різні органи державної влади та установи, що призводить до розбалансованості технологічного потенціалу і неефективного його використання. Запропоновано скоординувати діяльність існуючих мереж трансферу технологій шляхом створення єдиного органу управління.

2. Виявлено проблеми інформаційного забезпечення трансферу технологій. Не приведено до оптимального стану інформаційний супровід діяльності окремих мереж трансферу технологій, що не дає можливості оцінити ефективність їхньої діяльності. Це свідчить про відсутність належного регулювання взаємини у сфері трансферу технологій. На основі аналізу зарубіжного досвіду США та Європейського Союзу визначено особливі підходи та напрями розвитку провайдингу інновацій в Україні, а саме: поліпшення фінансування інноваційного розвитку; проведення цілеспрямованої підготовки кадрів високої кваліфікації для високотехнологічних галузей, а також менеджерів інноваційної діяльності.

3. Запропоновано інноваційний проект створення інноваційного транскордонного центру євроінтеграційної конвергенції сільського господарства на основі розвитку трансферу інновацій, яким

передбачено організацію мережі трансферу технологій для консолідації інформаційних ресурсів державних, громадських, приватних інноваційних структур, підприємств, установ та організацій в єдину мережу трансферу технологій та подальшу її інтеграцію до європейської мережі EEN.

Література

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.] ; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Александрін Ю.Н. Індикатори якості інституціонального середовища малого підприємництва / Ю.Н. Александрін // Суспільство: політика, економіка, право. – 2011. – № 2. – С. 53-58.
3. Андрєєва Н.М. Сучасні аспекти екологізації інноваційної діяльності України в умовах трансформації вітчизняної економіки / Н.М. Андрєєва, О.М. Мартинюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 3. – Т. 3. – С. 65–68.
4. Андросова О.Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності : [монографія] / О.Ф. Андросова, А.В. Череп. – К. : Кондор, 2007. – 356 с.
5. Аниконов Н.Б. Інновації в системі економічного розвитку / Н.Б. Аниконов, А.Г. Бабков // Інновації. – 2004. – № 5. – С. 10-21.
6. Білосор Л.В. Особливості формування ринку інноваційної продукції в аграрній сфері / Л.В. Білосор // Економіка АПК. – 2005. – № 2. – С.106-116.
7. Бутенко Д.С. Трансфер інноваційних технологій: сутність і значення для сучасної економіки України / Д.С. Бутенко, І.І. Ткачук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 3. – С. 232–235.
8. Василенко В.О. Інноваційний менеджмент / Василенко В.О., Шматько В.Г. ; За ред. В.О. Василенко. – К. : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
9. Володін С.А. Концепція інноваційного провайдингу на наукоємному ринку АПК : [монографія] / С.А. Володін. – К. : ІІП, 2005. – 70 с.
10. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
11. Денисюк В. Міжнародний трансфер технологій: сучасний зміст, аналіз закордонної та національної статистики / В. Денисюк // Економіст. – 2005. – № 2. – С. 42-47.
12. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» № 143 від 14.09.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.
13. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04.07.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
14. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія / В.В. Зянько. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. – 397 с.
15. Іванишин В.В. Інноваційна модель євроінтеграційного розвитку сільських територіальних громад / В.В. Іванишин, А.М. Стельмахук // Інноваційна економіка. – 2016. – № 11-12 [66]. – С. 7-17.
16. Інноваційна діяльність в агропромисловому виробництві України / М.М. Кулаєць, М.М. Лучник, М.Ф. Бабієнко та ін. // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – С. 113-119.
17. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика : [колективна монографія] / за ред. Л.І. Федулової. – К. : Основа, 2005. – 550 с.
18. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем : [колективна монографія] / За наук. ред. академіка НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика. – К. : Наукова думка, 2013. – 460 с.
19. Лапшова О.А. Краудсорсинг бизнес-процессов – одна из стратегий современной концепции маркетинга / О.А. Лапшова // Проблемы экономики и менеджмента. – 2012. – № 4(8). – С. 53–56.
20. Левий В.В. Проблеми та перспективи участі України в міжнародному трансфері інноваційних технологій / В.В. Левий, Н.О. Дугієнко // Молодий вчений. – 2015. – № 1(16) – С. 115–118.
21. Мешко Н.П. Управління трансфером технологій в умовах міжнародної конкуренції / Н.П. Мешко // Економіка та держава. – 2008. – № 8. – С. 34-37.
22. Нагорняк Г. Вплив трансферу технологій на інноваційні процеси: український та зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / Г. Нагорняк, І. Нагорняк, Ю. Вовк // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 2(9). – С. 117–127. – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13nhstzd.pdf>
23. Національна мережа трансферу технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nttn.org.ua/>.
24. Онікієнко В.В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України / В.В. Онікієнко, Л.М. Ємельяненко, І.В. Терон. – К. : РВПС НАН України, 2006. – 480 с.
25. Стельмахук А.М. Важливі аспекти формування і функціонування місцевого самоврядування територіальних громад / А.М. Стельмахук // Інноваційна економіка. – 2016. – № 1-2 [61]. – С. 141-144.

26. Стельмашук А.М. Інноваційна еколого орієнтована модель розвитку сільського господарства / А.М. Стельмашук, Ю.А. Стельмашук, Н.А. Стельмашук // Збірник наукових праць ПДАТУ. – 2012. – вип. 20. – С. 46–51.
27. Стельмашук А.М. Конвергенція галузей тваринництва селянських господарств і підприємств до системи сталого розвитку / А.М. Стельмашук // Інноваційна економіка. – 2016. – № 9-10 [65]. – С. 5-12.
28. Стельмашук А.М. Особливості функціонування агробізнесу в умовах глобалізацій та інтернаціоналізації світової економіки / А.М. Стельмашук, Л.С. Гангал // Інноваційна економіка. – 2013. – № 8 (46). – С. 5-12.
29. Стельмашук А.М. Сутнісна характеристика, передумови і засади транскордонної конвергенції між Україною та ЄС / А.М. Стельмашук // Інноваційна економіка. – 2016. – № 7-8 [64]. – С. 7-17.
30. Стельмашук А.М. Формування механізму управління інноваційним розвитком підприємств сфери виробництва будівельних матеріалів / А.М. Стельмашук // Інноваційна економіка. – 2015. – № 4 [59]. – С. 61-71.
31. Телетов О.С. Інновації в маркетингу промислових підприємств : [монографія] / О.С. Телетов, Н.В. Івашова, Є.І. Нагорний ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.С. Телетова. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 282 с.
32. Чабан В.Г. Трансфер інноваційних технологій в аграрному секторі / В.Г. Чабан // Агроінком. – 2006. – № 2. – С. 46-50.
33. Чухрай Н.І. Трансфер і комерціалізація технологічних інновацій / Н.І. Чухрай // Економіка промисловості. – 2002. – № 3(17). – С. 160-166.
34. Шапошников А. А. Трансфер технологій: определения и формы / А. А. Шапошников // Инновации. – 2005. – № 1 (78). – С. 57-60.
35. Яковець Ю.В. Теорія і механізм інновацій в ринковій економіці: [монографія] / Ю.В. Яковець. – М. : Міжн. фонд Н.Д. Кондратьєва, 2008. – 255 с.
36. Innovation performance review of Ukraine. – United Nations. – Geneva (Switzerland), 2013. – 152 p.
37. Howe J. The Rise of Crowdsourcing / J. Howe // Wired. – 2006. – № 14(6). – P. 176–183.

References

1. Prysiazniuk, M.V., Zubets, M.V., Sabluk, P.T. et al. (2011), *Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku)* [Agrarian sector of economy Ukraine (state and development prospects)], NNTS IAE, Kyiv, Ukraine, 1008 p.
2. Aleksandrin, Yu.N. (2011), "Quality indicators of institutional environment of small business", *Suspilstvo: polityka, ekonomika, pravo*, no. 2, pp. 53-58.
3. Andrieieva, N.M. and Martyniuk, O.M. (2014), "Modern aspects of ecological innovation Ukraine in the transformation of the national economy", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3, Vol. 3, pp. 65–68.
4. Androsova, O.F. and Cherep, A.V. (2007), *Transfer tekhnolohii yak instrument realizatsii innovatsiinoi diialnosti* [Technology transfer as a tool for innovation implementing], monograph, Kondor, Kyiv, Ukraine, 356 p.
5. Anikonov, N.B. and Babkov, A.G. (2004), "Innovations in the system of economic development", *Innovatsii*, no. 5, pp. 10-21.
6. Bilozor, L.V. (2005), "Peculiarities of forming of the market of innovative production in agrarian sphere", *Ekonomika APK*, no. 2, pp. 106-116.
7. Butenko, D.S. and Tkachuk, I.I. (2015), "Transfer of innovative technologies: essence and importance for the modern economy of Ukraine", *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, Vyp. 3, pp. 232–235.
8. Vasylenko V.O. and Shmatko V.H. (2003), *Innovatsiinyi menedzhment* [Innovative management], TSUL ; Feniks, Kyiv, Ukraine, 440 p.
9. Volodin, S.A. (2005), *Kontseptsiiia innovatsiinoho provaidynhu na naukoiemnomu rynku APK* [The concept of innovative provider in the science-intensive market of the agroindustrial complex], monograph, IIP, Kyiv, Ukraine, 70 p.
10. Heiets, V.M. and Semynozhenko, V.P. (2006), *Innovatsiini perspektyvy Ukrainy* [Innovative prospects of Ukraine], Konstanta, Kharkiv, 272 p.
11. Denysiuk, V. (2005), "International technology transfer: a modern content, analysis of foreign and national statistics", *Ekonomist*, no. 2, pp. 42-47.
12. The Law of Ukraine (2006), "On state regulation of activities in the sphere of technology transfer", no. 143 from 14.09.2006, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/143-16>. (access date April 05, 2017).
13. The Law of Ukraine (2002), "On innovation activity", no. 40-IV from 04.07.2002, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. (access date April 05, 2017).

14. Zianko, V.V. (2008), *Innovatsiine pidpriemnytstvo: sutnist, mekhanizmy i formy rozvytku* [Innovative entrepreneurship: essence, mechanisms and forms of development], monograph, UNIVERSUM-Vinnytsia, Vinnytsia, Ukraine, 397 p.
15. Ivanyshyn, V.V. and Stelmashchuk, A.M. (2016), "Innovative model of european integration development of rural territorial communities", *Innovative economy*, no. 11-12 [66], pp. 7-17.
16. Kulaiets, M.M., Luchnyk, M.M., Babiienko, M.F. et al. (2010), "Innovative activity in agroindustrial production of Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 113-119.
17. Fedulova, L.I. et al. (2005), *Innovatsiyni rozvytok ekonomiky: model, systema upravlinnia, derzhavna polityka* [Innovation development of economy: model, management system, state policy] monograph, Osnova, Kyiv, Ukraine, 550 p.
18. Khvesyuk, M.A. et al. (2013), *Innovatsiino-investytsiina i tekhnolohichna bezpeka transformatsii rehionalnykh ekonomichnykh system* [Innovation and investment and technological security of transformation of regional economic systems], collective monograph, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine, 460 p.
19. Lapshova, O.A. (2012), "Crowdsourcing of business processes is one of the strategies of the modern marketing concept", *Problemy ekonomiki i menedzhmenta*, no. 4(8), pp. 53–56.
20. Lievyi, V.V. and Duhiienko, N.O. (2015), "Problems and prospects of participation of Ukraine in the international transfer of innovative technologies", *Molodyi vchenyi*, no. 1(16), pp. 115–118.
21. Meshko, N.P. (2008), "Management of technology transfer in the context of international competition", *Ekonomika ta derzhava*, no. 8, pp. 34-37.
22. Nahornyak, H., Nahornyak, I. and Vovk, Yu. (2013), "Impact on technology transfer innovation processes: Ukrainian and foreign experience", *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, Issue 2(9). pp. 117–127, available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13nhstzd.pdf> (access date April 05, 2017).
23. National Technology Transfer Network, available at: <http://nttn.org.ua/>. (access date April 05, 2017).
24. Onikiienko, V.V., Yemelienenko, L.M. and Teron, I.V. (2006), *Innovatsiina paradyhma sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* [Innovation paradigm of social and economic development of Ukraine], RVPS NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 480 p.
25. Stelmashchuk, A.M. (2016), "Important aspects of the formation and functioning of local self-government of territorial communities", *Innovative economy*, no. 1-2 [61], pp. 141-144.
26. Stelmashchuk, A.M., Stelmashchuk, Yu.A. and Stelmashchuk N.A. (2012), "Innovative eco-oriented model of agricultural development", *Zbirnyk naukovykh prats PDATU*, Issue 20, pp. 46–51.
27. Stelmashchuk, A.M. (2016), "Convergence of livestock sectors of peasant farms and enterprises to the system of sustainable development", *Innovative economy*, no. 9-10 [65], pp. 5-12.
28. Stelmashchuk, A.M. and Hanhal, L.S. (2013), "Features of the ukrainian agribusiness globalization and the internationalization of the world economy", *Innovative economy*, no. 8 [46], pp. 5-12.
29. Stelmashchuk, A.M. (2016), "The essential characteristic, prerequisites and principles of trans-boundary convergence between Ukraine and the EU", *Innovative economy*, no. 7-8 [64], pp. 7-17.
30. Stelmashchuk, A.M. (2015), "Formation of the mechanism for management of innovative development of the enterprises in the sphere of production of building materials", *Innovative economy*, no. 4 [59], pp. 61-71.
31. Tielietov O.S., Ivashova N.V., Nahornyi Ye.I. (2013), *Innovatsii v marketynhu promysloвого pidpriemstva* [Innovations in marketing of industrial enterprises], monograph, Sumskyi derzhavnyi universytet, Sumy, Ukraine, 282 p.
- 27 Chaban, V.H. (2006), "Transfer of innovative technologies in the agricultural sector", *Ahroikom*, no. 2. pp. 46-50.
- 28 Chukhrai, N.I. (2002), "Transfer and commercialization of technological innovations", *Ekonomika promyslovosti*, no. 3(17), pp. 160-166.
- 29 Shaposhnikov, A.A. (2005), "Technology Transfer: Definitions and Forms", *Innovatsii*, no. 1 (78), pp. 57-60.
- 30 Yakovets, Yu.V. (2008), *Teoriia i mekhanizm innovatsii v rynkovii ekonomitsi* [Theory and mechanism of innovation in a market economy], monograph, Mizhn. fond N.D. Kondratyeva, Moscow, Russia, 255 p.
- 31 United Nations (2013), "Innovation performance review of Ukraine", Geneva (Switzerland), 152 p.
- 32 Howe, J. (2006), The Rise of Crowdsourcing, *Wired*, no. 14(6), pp. 176–183.